

DELATNOST NAUČNOG DRUŠTVA ZA ISTORIJU ZDRAVSTVENE KULTURE JUGOSLAVIJE U 1967. GODINI

Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije u svojoj dvanaestogodišnjoj aktivnosti, prolazeći kroz razne razvojne faze izvršilo je sa uspehom pionirski posao na okupljanju i koordiniranju rada jugoslavenskih istoriografa medicine, farmacije, veterinarstva i drugih srodnih struka. Okupljajući u svojim redovima oko 200 naučnika i stručnjaka različitih disciplina koji se bave problemima zdravstvene kulture stvorilo je kadar koji je pored svih teškoća organizacione, finansijske i teškoća u vezi sa smeštajem, pokazao širok zamah u tematici tretiranja mnogine problema kao i u ulaženju u njihovu suštinu.

Dosadašnja aktivnost i rezultati rada našeg Društva, najkonciznije rečeno mogu se sagledati kroz 15 tomova *Zbornika radova sa naučnih sastanaka i kongresa* i 7 godišta časopisa *Acta historica medicinae, pharmaciae veterinae*. Izdavačka delatnost Društva u 1967. godini morala je nešto da bude izmenjena zbog ograničenih finansijskih sredstava. Zato je umesto Zbornika radova izdat samo *Zbornik rezimea* na srpskohrvatskom jeziku (Ljubljana 1967. str. 40) a posebno je Sekcija za SR Sloveniju uz pomoć fabrike lekova „Krka“ iz Novog Mesta izdala *Zbornik referatov* 14 autora na slovenačkom jeziku na 216. stranica. Da bi rezultati naučnoistraživačkog rada bili dostupni i široj javnosti i ostalim stručnjacima, odlučeno je da se radovi iz balneologije koji su bili prijavljeni, predati i saopšteni na XVII naučnom sastanku u Rogaškoj Slatini a koje je povoljno ocenio Uređivački odbor, objave u *Acta historica* za 1967. godinu. Tako će ipak, u ovom društvu istoričara ostati kao trajan spomen napor mnogih članova koji su pojedinačno a i zajedničkim snagama sa raznih aspekata sagledavali istu problematiku.

Istoričari zdravstvene kulture u toku svoga rada u 1967. godini nastavili su već raniju tradiciju uspostavljanja najbližeg kontakta sa svima Sekcijama. Ta saradnja je bila veoma uspešna sa veoma aktivnom grupom za Rijeku, Istru i Hrvatsko primorje (dalje RIP). Saradnja između sekcija a naročito među susednim, odvijala se kako na polju međusobne razmene iskustava na organizacionom planu tako isto i na naučnoj osnovi. U Sekciji za SR Hrvatsku gostovao je kao predavač prim. dr Mušić iz Ljubljane, dok je na Rijeci održao predavanje dr Filipović iz Zagreba.

Na neke sastanke Sekcije za SR Srbiju dolaze i članovi koji žive u mestima koja gravitiraju Beogradu a nekim sednicama, naročito organizacionog karaktera prisustvovao je i dr mr ph A. Mirković, predsednik Sekcije AP Vojvodine iz Novog Sada. Dr S. Živanović koji predaje na Medicinskom fakultetu u Ugandi, bio je tako ljubazan da se odazove pozivu Sekcije Srbije i da za vreme svoga odmora koji je proveo u našoj zemlji održi veoma uspešno predavanje iz istorije medicine nama teritorijalno daleke ali prijateljske zemlje.

U pogledu saradnje naročito moramo istaći čvrste veze sa Sekcijom za istoriju medicine Srpskog lekarskog društva u Beogradu i Muzejom za istoriju medicine. Isto tako saradnja između Zbora liječnika i Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti kao i sa Maticom Slovenskom, doprinosi raznovrsnoj i plodnoj aktivnosti na naučnom planu.

Osim međusobnih veza našega Društva i srodnih ustanova i institucija u zemlji, ojačane su i veze sa srodnim i drugim ustanovama u susednim zemljama i inostranstvom uopšte. Razmenom publikacija i prodajom časopisa sa rezultatima našeg naučnoistraživačkog rada upoznaju se naučnici SSSR-a i ostali slovenskih zemalja, Zapadne evrope, Indije, Amerike.

Učešćem na kongresima i simpozijumima naši članovi sa temama iz zdravstvene kulture upoznali su našu i svetsku javnost o putevima i rezultatima istraživačkog rada u ovoj oblasti sa našeg terena.

Puna stručna afirmacija društva ispoljila se na XVII naučnom sastanku održanom u Rogačkoj Slatini i Mariboru septembra meseca u organizaciji Sekcije za Sloveniju. Kako je o problematici ovoga sastanka već posebno pisano (S. Knežević, Problematika i rad XVII naučnog

sastanka istoričara zdravstvene kulture Jugoslavije, *Acta historica*, Anno VI/1—2 MCMLXVI 91—93) nećemo se na njemu ovoga puta specijalno zadržavati. U zaključcima koji su posle ovoga sastanka objavljeni, sastanak je ocenjen kao izvanredno uspeo a organizatorima je odato naročito priznanje.

Rezultati rada društva biće pregledniji ako ih prikažemo prvo pojedinačno po sekcijama, na osnovu izveštaja koje su sekretari dostavili na traženje Izvršnog odbora.

SEKCIJA ZA SR SRBIJU koja broji oko 90 aktivnih članova održala je 14. sastanaka u 1967. godini. Od toga broja 7 sednica je bilo na kojima su raspravljani organizacioni problemi sekcija. Uži sekretarijat sastojao se još češće, po ukazanoj potrebi.

U pogledu problematike naučnoistraživačkog rada Sekcija je održala 5 sastanaka na kojima je bilo zastupljeno 7 tema a održalo ih je 6 predavača. Ako tome dodamo da je ova Sekcija organizovala i *Simpovijum o srpskoj srednjovekovnoj medicini* koji je trajao dva dana i na kome je uzelo učešća 9 predavača sa 8 tema, ukupan broj sastanaka Sekcije Srbije iznosi 14 sastanaka. Na sedam sastanaka na kojima je tretirana problematika zdravstvene prošlosti učestvovalo je 15 predavača sa 15 raznih tema.

Od objavljivanja u Biltenu br. 4. od 31. oktobra 1967. godine Sekcija Srbije održala je jedan sastanak, 16. II 1967. sa sledećim dnevnim redom:

1. Prof. dr Vladimir Grujić, *Kako je pokrenut časopis Srpski arhiv za celokupno lekarstvo u Beogradu*;
2. Asistent Srebrica Knežević, *Gorska bolest — shvatanje i narodno lečenje*;
3. *Izveštaj o XVII naučnom sastanku održanom u Rogaškoj Slatini i Mariboru.*

Članovi ove sekcije nastupili su sa 11 referata i 9 autora na XVII naučnom sastanku a za sledeći XVIII sastanak prijavljeno je 12 tema od 11 referenata.

Na kraju, da napomenemo da će se u Beogradu 15 februara u organizaciji ove sekcije održati *Simpozijum o zdravstvenom prosvetivanju* za koji već vlada veliko interesovanje.

SEKCIJA ZA SR HRVATSKU koja broji oko 50 članova održala je ukupno 37 sastanaka. Od toga broja 7 sa predavanjima na kojima je 14 predavača saopštilo 12 tema. Na XVII naučnom sastanku učestvovalo je tri člana a bilo je prijavljeno pet predavača i pet tema. Za sledeći sastanak u Crikvenici prijavila su se četiri učesnika sa 4 predavanja.

SEKCIJA ZA SR MAKEDONIJU koja broji 33 člana održala je 6 sastanaka na kojima se raspravljalo o kurentnim poslovima i radu sekcije. Poslednji sastanak održan je 13. 12. 1967. godine kada je predsednik sekcije prim. dr Risto Brezjanin, referisao *Jedan interesantan zdravstven dokumenat iz vremena cara Samuila*.

Od većih angažovanosti sekcija je preuzela na sebe zadatak oko izrade terminološkog medicinskog rečnika na makedonskom jeziku, za šta je formirana specijalna komisija. Sekcija radi na ispitivanju mogućnosti organizacije Kongresa balkanskih i susednih zemalja u kom cilju je formiran i Kongresni odbor.

Na XVII naučnom sastanku tri-četiri autora saopštilo je dva referata. Za sledeći, XVIII sastanak tri autora prijavilo je dve teme iz Makedonije.

SEKCIJA ZA BOSNU I HERCEGOVINU u svom poslednjem izveštaju u proteklom periodu navodi da su nedostatak društvenih prostorijskih, mali broj aktivnih članova kao i finansijski razlozi uticali na slab rad ove sekcije. Istaknuta je potreba aktiviranja članstva i timski i sistematski rad na proučavanju zdravstvene kulture u B i H.

Na poslednjem sastanku dr Kučanski održao je predavanje, *Razvoj i primena instrumentalne tehnike pri ekstrakciji zuba u Bosni i Hercegovini* a *Aiša Smailbegović*, st. med. saopštila je: *Aparat za destilaciju lekovitog bilja — alambik*. XVII naučnom sastanku prisustvoao je samo dr T. Švob u svojstvu člana Izvršnog odbora.

SEKCIJA ZA SR CRNU GORU je najmalobrojnija sekcija. Pojedinci na svojim radnim mestima veoma predano rade na istraživanju, sređivanju i objavljivanju dokumenata iz istorije zdravstvene kulture Crne Gore. Međutim, zbog sprečenosti i prezauzetosti kao i zbog bolesti sastanci se u toku godine nisu održavali. Za XVIII naučni sastanak prijavljen je samo jedan rad po drugoj temi iz problematike Crne Gore.

SEKCIJA ZA SR SLOVENIJU koja je veoma uspešno organizovala XVII naučni sastanak nije i pored nekoliko naših traženja dostavila izveštaj o ostalim delatnostima. Pretpostavljamo da je veliki posao koji je pao na dr Mušića, predsednika, dobrim delom iscrpeo aktivnost malobrojne grupe radnih članova. Ipak kao značajan rezultat mora se uzeti 15 tema koje je spremilo 11 autora iz Slovenije. Stoga je za žaljenje da za sledeći sastanak u Crikvenici još nije stigla ni jedna prijava.

RADNA GRUPA ZA RIJEKU, ISTRU I PRIMORJE održala je 4 sastanka na kome je održano 5 predavanja a učestvovalo je 5 autora. Poslednji sastanak održan je na Rijeci 15. 12. 1967. godine a na njemu je učestvovao prof. dr V. Filipović iz Zagreba, *Iz naše kulturne baštine*. Jedan sastanak je bio posvećen organizaciji XVIII naučnog sastanka kada je grupa rešila da se primi domaćinstva i odredila Organizacioni odbor. Stalnom korespondencijom veza između Organizacionog odbora i Sekretarijata društva neprekidna je tako da se po programu sledećeg XVIII sastanka vidi da pripreme idu najboljim tokom, i, da će, kako se nadamo, biti blagovremeno sprovedene.

Na XVII naučnom sastanku tri autora iz Grupe RIP učestvovalo je sa dva referata a na XVIII naučnom sastanku težište glave teme nose domaćini koji učestvuju u pretežnoj većini i u ostalim temama. U pogledu ažurne saradnje ova grupa aktivnih saradnika zaslužuje svaku pohvalu.

IZVRŠNI ODBOR je u toku 1967. godine održao 20 sednica sa članovima iz Beograda. Od toga broja samo je jedna održana sa članovima i iz ostalih republika. Zajedničke sednice Izvršnog odbora, Komisije za koordinaciju naučnih delatnosti i Redakcionog odbora održane su 5 puta dok su ostale bile sastanci užeg Sekretarijata. U toku godine izdato je 4 Biltena i jedno cirkularno pismo.

Ako se sumiraju rezultati rada svih sekcija i Izvršnog odbora, dolazi se do priličnih rezultata. Ukupno je održano 87 sednica od koga broja 20 je organizovanih naučnih sastanaka na kojima je 68 predavača izložilo 72 teme. Ove brojke, čini se, impresivno deluju. I tabelarno prikazane predstavljaju ilustrativne dokaze o aktivnosti i radu Društva.

Sekcija	Br. sastanaka	Predavanja	Predavači			Teme		
			XVII	sast.	ukupno	XVII	sast.	ukupno
Srbija	14	7	15	9	24	15	11	26
Hrvatska	37	7	14	3	17	12	3	15
Makedonija	6	1	3	3	6	5	2	7
B i H	1	1	2	—	2	2	—	2
Slovenija	5	1	—	11	11	—	15	15
RIP	4	3	5	3	8	5	2	7
Izvršni odbor	20							
Ukupno:	87	20			68			72

Istoričari zdravstvene kulture posmatraju probleme u razvoju polazeći od najstarijih izvora. Ipak većina tema vezana je za probleme savremenog čoveka i društva. Utoliko pre opaža se potreba da se naučnoistraživački rad usmeri i da umesto pojedinačnih stremjenja stvori se telo koje će sistematski i organizovano da planira istraživanja na polju istorije zdravstvene kulture. Međutim, dugoročna planiranja sputavaju ograničena finansijska sredstva.

Od dotacija i prihoda koje je Društvo ostvarilo u 1967. godini izdat je časopis *Acta historica Anno VI/1—2* a uskoro izlazi iz štampe *Anno VII*. Sumirajući sve vidove delatnosti mora se istaći vidan napredak. Zbilja je za žaljenje da naše Društvo kao društvo istoričara zdravstvene kulture nije na vidnom i preglednom mestu objavljivalo svoje uspehe i propuste, redovno, iz godine u godinu, na sumaran način i uz najneophodniju analizu. Tek tako bi se mogli oceniti i rezultati postignuti u 1967 godini. Utoliko pre jer su sav posao oko organizovanja, sprovođenja u delo, ostvarivanja prihoda, vođenja administracije i korespondencije, pa i obaveštavanje članova o sastancima i predavanjima, otpremu pošte i publikacija obavljali članovi Sekretarijata i Izvršnog odbora. Ostao je samo jedan honorarni službenik koji obavlja samo specifične računovodstvene poslove. Kako Društvo još uvek nema ni svoje prostorije jasno je da i pored lepih rezultata na naučnoistraživačkom polju ima dosta nedostataka kojih smo svesni. Nastojaćemo da izbegnemo nedostatke i nerešene probleme kako u poslovanju, tako isto i na planu naučnoistraživačkog rada. Ukoliko se svi ovi problemi budu zajednički sagledavali, ukoliko se saradnja između republičkih sekcija jača i razvija, i stari i novi članovi koji se svojim radom sve više afirmišu imaće razloga da se nadaju i raduju razvoju Društva i njegovom sve većem napretku.

Generalni sekretar
Naučnog društva za istoriju
zdravstvene kulture Jugoslavije
Srebrica KNEŽEVIĆ

Romano J. VETERINARSKA SLUŽBA U NOR-u. Druga knjiga iz edicije „Monografije jedinica NOV i PO Jugoslavije“. Knjigu je za štampu priredio Vojnoistorijski institut, a izdao VIZ decembra 1967. u tiražu od 3000 primeraka.

Monografija ima 267 strana, od kojih 165 teksta ilustrovanog sa 15 slika. Na 99 stranica dato je pet priloga i sadržaj (spisak veterinarara, studenata veterine i veterinarskih pomoćnika učesnika u NOR-u i u žrtava fašističkog terora, hronološki pregled važnijih događaja iz razvoja veterinarske službe u NOR-u; registar: ličnih imena, organizacija, ustanova i skupova i stručnih pojmov; izvori i literatura i objašnjenje skraćenica.

Kao uvod u tekst, autor je dao kratak predgovor u kome je istakao motiv koji ga je podstakao da napiše ovu monografiju, teškoće na koje je nailazio i zahvalnost učesnicima u NOR-u koji su mu pružali pomoć u radu.

Kompozicijski tekst je podeljen u četiri poglavlja: Uvod; Uloga i važnost konja u sastavu NOV i POJ; Razvoj veterinarske službe u NOR-u; i Rad veterinarske službe u narodnooslobodilačkom ratu.

U uvodu je autor uspešno, kratko i sažeto dao stanje stočarstva i veterinarske službe u predratnoj Jugoslaviji i u bivšoj jugoslovenskoj vojsci, kadrovsku situaciju, rad Partije i SKOJ-a na razvoju naprednog pokreta na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu i u Beogradu i odraz toga rada na učešće znatnog broja veterinarskog kadra u NOP-u od prvih dana ustanka.

U poglavlju „Uloga i važnost konja u sastavu NOV i POJ“ autor je studiozno i solidno obradio ulogu, značaj i način korišćenja konja u partizanskim odredima i u jedinicama i ustunovama NOVJ, odnosno pod kraj rata u jedinicama i ustanovama narodne armije. Autor je dao, koliko mu je bilo moguće na osnovu raspoloživih izvora i sačuvane dokumentacije, pregled i kretanje broja konja u jedinicama NOV i POJ, i sa dosta uspeha obradio probleme popune, držanja i upotrebe konja u toku NOR-a.

U sledećem poglavlju autor je dao na osnovu istorijskih činjenica u svetlu vojno-političkih i drugih događaja, uslove pod kojima je došlo do formiranja i razvoja veterinarske službe, zavisnost njene organizacije i razvoja od razvoja NOV i POJ i razvoja NOB-a uopšte. Pisac je ukazao na četiri karakteristična perioda toga razvoja; od početka ustanka do septembra 1943, od septembra 1943. do aprila 1944, od aprila 1944. do januara 1945. godine, do završetka rata. U posebnom delu, kratko i pregledno, obrađeno je formiranje i razvoj veterinarske službe na civilnom sektoru, što je opravdano i potrebno radi sagledavanja kontinuiteta, međusobne povezanosti i uslovljenosti u organizaciji, razvoju i radu ove službe s vojnoveterinarskom službom.

U poslednjem poglavlju obrađena je organizacija preventivnih i profilaktičkih mera, lečenje povredjenih i bolesnih konja, snabdevanje veterinarskim potrebama (instrumentima, lekovima, potkivačkim alatom, potkovom i dr.), zatim rad vojnoveterinarskih organa na kontroli namirnica životinjskog porekla upotrebljivanih za ishranu vojske i stanovništva na slobodnim teritorijama, razvoj i osposobljavanje veterinarskog kadra, vaspitni rad u jedinicama i na terenu u cilju pravilne upotrebe, ishrane i čuvanja konja i veterinarska izdavačka delatnost u toku NOR-a.

Monografija „Veterinarska služba u NOR-u“ je, bez sumnje, vredan prilog našoj istorografiji oslobodilačkog rata i korisno će poslužiti u vaspitanju i obuci mladih generacija mladih veterinarskog kadra u njihovoj pripremi za opštenarodnu odbranu zemlje. Knjiga je ukusno i tehnički opremljena.

Peš. pukovnik
Zrlić Kosta